

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО АГРОБИЗНЕС И РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р ОГНЯНА КИРИЛОВА СТОИЧКОВА

професионално направление 3.8 Икономика

e-mail: ostoichkova@uad.bg

GSM:0888 232356

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в област на висше образование **3. Социални, стопански и правни науки**

професионално направление **3.8. Икономика**

докторска програма „**Финанси и банково дело**”

Автор: **Теодора Иванова Попова**

Тема: „**Ролята на банките за развитие за финансирането на устойчив
икономически растеж**”

Научен ръководител: **проф. д-р Мариана Асенова**

1. Общо описание на представените материали

На основание заповед No 114/ 22.04.2021 г., на ректора Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите, гр. Пловдив - проф. д-р Марияна Иванова, съм определена за член на научното жури за защита на дисертационен труд „Ролята на банките за развитие за финансирането на устойчив икономически растеж” по научна специалност „Финанси и банково дело”, професионално направление 3.8 Икономика, от докторант Теодора Иванова Попова. Научен консултант по дисертационния труд е проф. д-р Мариана Асенова.

Становището е изготвено съобразно Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ППЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ във ВУАРР и Правилника за организация и провеждане на обучението в образователната и научна степен „доктор“ във ВУАРР - Пловдив.

Предадените от сектор „Докторанти“ на ВУАРР материали включват документи по представен опис:

1. Заповед №114/22.04.2021 г. за определяне на научно жури за защита на дисертационния труд.
2. Дисертационен труд;
3. Автореферат;
4. Автобиография;
5. Списък и копия на публикациите по темата на дисертационния труд;
6. Справка за научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд;
7. Справка за изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3. 8. Икономика.

От формална гледна точка докторантката е представила пълен комплект на необходимите за оценяване на резултатите от направеното дисертационно изследване документи.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантката Теодора Попова работи като финансов мениджър във верига „Нарру“. Т. Попова има висше образование – магистър по „Финансов мениджмънт“ от Стопанска академия „Димитър Ап.Ценов“ гр.Свищов. Същата е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Икономика и финанси“ на ВУАРР през 8.10.2019 г. и след изпълнение на индивидуалния си учебен план е отчислена с право на защита.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Избраният проблем за изследване в дисертацията е актуален както в теоретичен, така и в практико-приложен план. Дисертантката е построила изследването си върху добре оформена структура, състояща се от увод, три глави заключение и използвана литература. В края на всяка глава са изведени основните резултати от направеното изследване във всяка част.

Главната цел на дисертацията е формулирана от докторантката ясно и точно – да се направи теоретичната обосновка на ролята дейността на банките за развитие за постигане на устойчиво развитие отговарящо на изискванията на XXI век, а също и определянето на потенциалните насоки за повишаване на ролята на банките за

развитие за постигане на устойчив икономически растеж.

За постигането на тази цел в рамките на дисертационното изследване са поставени три конкретни изследователски задачи. Те са последователно изяснени в дисертацията и дават възможност за изчерпателно изследване и анализиране на поставената тема.

Ясни и конкретни са:

Обектът на изследването – спецификата в дейността на банките за развитие.

Предмет на изследването – комплексът от научни проблеми, свързани с дейността на банките за развитие в глобален, регионален и национален мащаб с оглед открояване на условията, осигуряващи най-пълно удовлетворение на потребностите на държавата за стимулиране на устойчивия икономически растеж и обосноваване определящата роля на банките за развитие в този процес.

Актуалността на темата се доказва от нарастването на броя на банките от този тип в света, който възлиза (по данни в дисертацията) на над 500, половината от които са национални по своя характер.

4. Познаване на проблема

Безспорно е дълбокото познаване на изследвания проблем от страна на докторантката, което се потвърждава от цялостното изследване в предложението за защита дисертационен труд.

5. Методика на изследването

Изводът, който се налага от използваните методи в направеното изследване е, че те са позволили да се постигне задълбочено изясняване на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, поставени за разрешаване в дисертацията. Активно са използвани: историческият метод, методът на статистическия анализ, на сравнението и групирането.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд разглежда и анализира изключително **актуална тема**, свързана с ролята на банките за развитие в света и възможностите, които те предоставят за финансиране на устойчив икономически растеж на икономиките.

Неговият обем е от 170 стандартни страници, в които са отразени статистически данни в 11 таблици и 20 фигури, проучени и обработени са 83 източника, монографични трудове на български и на чужди езици (английски и руски) нормативни документи и интернет източници.

В представения дисертационен труд се очертават два опорни пункта – от една страна, банките за развитие и втората страна – устойчивият икономически растеж. Формулировката на темата ги обединява като акцентира на ролята, която имат тези

банки именно за постигане на устойчиво икономическо развитие в света. Този поглед е оригинален и може да се приеме за доказан в много висока степен в дисертацията. В труда се следва стриктно заложената логика – връзката между банките за развитие и отражението им върху постигането на устойчив икономически растеж в света.

Структурата на дисертационният труд е сполучлива и допринася за изчерпателното доказване на поставената хипотеза, а тя е че „банките за развитие притежават конкурентни предимства пред търговските банки, които ги правят много по-пригодни да финансират във важни сфери на икономиката, които са извън интересите на търговските банки, но които имат огромен ефект за насърчаване на малкия и среден бизнес, за създаване на работни места и подобряване качеството на живот.»

1. Успешното доказване на хипотезата се постига чрез умелото структуриране на труда в три глави, всяка от които дава обстоен отговор и доказва поставената научна теза. Още в увода отчетливо са очертани обектът, предметът, задачите на изследване и е формулирана изследователската хипотеза. Поставените задачи отговарят на структурата в последващите три глави на проекта.

2. Заслужава висока оценка добросъвестния и подробен преглед на авторите и техните трудове, които в една или друга степен, в един или друг аспект са анализирали проблеми, свързани с дейността на банките за развитие. Навсякъде в труда надлежно са цитирани всички посочени източници на становища, данни и факти.

3. Налице са изводи, което са маркирани в края на всяка от трите глави, които в обобщен вид извеждат основните идеи и доказателства във всяка от тези части на дисертацията. Докторантката се стреми да формулира и свои дефиниции, да изрази лично становище по анализирания въпрос. Това се отнася до формулировката, която предлага авторката за същността на банките за развитие (стр.31) след като по оригинален начин систематизира най-широко разпространените становища по този въпрос (стр.29).

4. В дисертацията е приложен историческият подход. Това е направено във втора глава, в която след проследяване на възникването и установяването на банките за развитие са обособени четири етапа. Вниманието се съсредоточава върху последния етап, за да се очертаят промените, които са настъпили в дейността и структурата на банките за развитие и да се обоснове ролята им за постигане на устойчив икономически растеж.

5. Трета глава дава отговор на третата поставена изследователска задача: как банките за развитие съдействат за постигане за устойчив икономически растеж. Тук авторката изследва четири важни насоки в доказване на тази роля:

- ✓ банките за развитие и концепцията за устойчив растеж;
- ✓ ролята на банките за развитие и подпомагане на малкия и среден бизнес;
- ✓ подпомагане на публично–частното партньорство;

- ✓ банките за развитие като инструмент в държавното регулиране на икономиката.

Напълно основателно авторката не се впуска в теоретизиране на същността на понятието „устойчив икономически растеж“, а стъпвайки на общоприетото определение на ООН се фокусира върху характерната роля на банките в тази посока. Опира се на създаденото от Банковата комисия (Banking Commission), *Ръководство по устойчиво развитие на банковата сфера* (UNEP FI Guide to Banking & Sustainability), в което се застъпва грижата за високата отговорност по отношение на природните ресурси, начините за намаляване на разходите, укрепване отношенията с клиентите по отношение на устойчивото развитие и екологическата сигурност, а така също актуалните въпроси за корпоративната социална отговорност на банките, включваща: отношението към сътрудниците си, етиката в бизнес отношенията, постоянното повишение на качеството на обслужването и ефективността на взаимодействие с партньорите.

6. Трите посоки, в които се доказва ролята на банките за развитие за постигане на устойчив растеж в третата глава са правилно подбрани и произтичат от мандатите на тези банки: за стабилизирането на малкия и среден бизнес; за укрепване на публично-частното партньорство при изпълнение на важни инвестиционни задачи; за подпомагане регулативните функции на държавата на макро равнище.

7. Заключението дава в обобщен вид основните изводи, до които стига докторантката в своя труд и насочва към твърдо доказаните и обосновани приноси моменти.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Подготвена е справка с приносите, които приемам като собствени постижения, обосновани изводи на поставените в дисертацията изследователски задачи.

След запознаване с дисертационния труд могат да се открият следните достойнства, които имат характер на приноси:

В теоретичен план е постигнато:

- Обогаляване на съществуващите знания за същността и особената роля на банките за развитие, тяхната спецификата и функции;
- На базата на проследяване на историческото развитие на се доказва тяхната *уникалност и двойствена природа* - те са кредитни институции, които акумулират парични средства за икономиката и в същото време изпълняват специфически функции по отношение на обществото;
- доказана е ролята на банките за развитие за подпомагане и стимулиране на малкия и среден бизнес, който от своя страна е в основата на устойчивия икономически растеж.

В практико-приложен план:

- Обосновани са възможностите на банките за развитие за осъществяване на проекти, които имат междудържавен характер, тясно са свързани с използването на

допълнително бюджетно финансиране от държавите-реципиенти, на ресурси на международни и национални финансови институции, като активно използват традиционните канали за финансиране, издавайки и продавайки свои облигации;

- Доказана е ролята на банките за развитие за допълване функциите на държавата да прилага систематично, целенасочено развитие и регулиране на икономиката чрез финансиране на широк спектър от проекти, свързани основно с инфраструктурата, социалните проблеми и околната среда, които на свой ред ускоряват устойчивото икономическо развитие.

8. Автореферат

Представен е автореферат, който отразява обективно постиженията на авторката в разработения от нея дисертационен труд. Към автореферата са приложени: справка за научните и практико-приложни приноси в дисертационния труд; справка за изпълнение на минималните национални изисквания и декларация за оригиналност и достоверност.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Докторантката Теодора Попова е издала три публикации в нереферирани списания с научно рецензиране, които са по темата на дисертационния труд: 1 студия и 1 статия самостоятелно и 1 доклад от конференция в съавторство, които й носят необходимите 30 точки. От приложената справка за изпълнение от докторантката на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика е видно, че те са изпълнени изцяло.

9. Лично участие на докторанта

Имам пълни основания да вярвам, че Теодора Попова самостоятелно е разработила своя труд. Всички позовавания на произведения и автори са коректно цитирани. Не е открито плагиатство в оценявания дисертационен труд.

10. Критични забележки и препоръки

При зачисляването на Т.Попова ѝ беше отправена препоръка – да се обособи параграф, посветен на Българската банка за развитие. В окончателния вариант на труда авторката се е ангажирала с мнение за ББР на няколко места в дисертацията, подчертавайки основната задача в мандата на тази банка, а именно – задачата за приоритетно оказване на подкрепа на малките и средните предприятия. Очевидно малкият периметър в дейността на ББР и показаните не особено високи резултати досега, не са дали основание да се подложи на по-подробен анализ ролята ѝ като ускорител на икономическия растеж. Но в бъдещата работа докторантката би имал добро поле за изследвания в тази посока.

Предлагам на защитата Теодора Попова да отговори на следния въпрос: Има ли Българската банка за развитие всички черти на такава банка? Необходимо ли е да

направи и други стъпки, за да се определи като истинска банка за развитие, каквито са описаните в дисертацията примери на мощни банки за развитие в света?

11. Лични впечатления

Впечатленията ми за Теодора Попова са, че е ангажиран и отговорен към задълженията си докторант. Тя поддържаше постоянен контакт с научния ръководител и изпълняваше в срок задачите по индивидуалния си план.

12. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на докторантката да популяризира своето изследване и да подготви книга за ролята на банките за развитие като особен вид кредитни институции, които допълват успешно традиционното банково кредитиране.

13. Заключение

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че Теодора Попова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3.8. Икономика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Теодора Иванова попова в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3.8. Икономика; докторска програма “Финанси и банково дело”.

07.05.2021г.

Рецензент:

(проф.д-р Огняна Стоичкова)